

SKILJENÄMNDEN I UPPFINNAR- OCH KONKURRENSKLAUSULSTVISTER

REFERAT ENLIGT 33 § SKILJEDOMSREGLERNA

Fråga om en anställning som en försäljningschef i ett svenskt aktiebolag erbjudits träffades av en i hennes anställningsavtal intagen konkurrensklausul. Även fråga om konkurrensklausulens skälighet och jämkning av dess giltighetstid.

Skiljenämnden i uppfinnar- och konkurrensklausulstvister meddelade den 17 oktober 2024 slutlig skiljedom i ett mål angående tillämpligheten och skäligheten av en konkurrensklausul som intagits i en försäljningschefs anställningsavtal.

Bakgrund

A ingick anställningsavtal med svarandebolaget i april 2017 och tillträdde i augusti samma år en tjänst som försäljningschef inom ett visst geografiskt område. I den rollen rapporterade A direkt till koncernens verkställande direktör och ingick i koncernledningen. Svarandebolaget är ett företag som erbjuder produkter för installation, renovering och underhåll av golv.

Anställningsavtalet innehöll en konkurrensklausul som innebar att A under en tid av tolv månader räknat från anställningens upphörande inte fick (a) ta anställning hos företag som bedrev verksamhet i konkurrens med svarandebolaget eller (b) på annat sätt direkt eller indirekt medverka i verksamhet som konkurrerade med svarandebolaget. Anställningsavtalet innehöll även en vitessanktionerad tystnadsplikt. A och svarandebolaget ingick vid en senare tidpunkt även ett vitessanktionerat sekretessavtal avseende information om svarandebolaget som kunde komma till A:s kännedom under anställningstiden.

A sade upp sin anställning i april 2024, sedan hon fått ett anställningserbjudande från ett tyskt bolag som tillhandahåller olika byggprodukter till marknaden. Anställningserbjudandet avsåg en tjänst som regional chef för ett annat affärsområde än det som A arbetade med hos svarandebolaget. Enligt svarandebolaget innebar konkurrensklausulen i anställningsavtalet att A var förhindrad att ta anställning hos det tyska bolaget under en tid om tolv månader från anställningens upphörande.

A påkallade skiljeförfarande enligt 2015 års skiljedomsgeset för Skiljenämnden i uppfinnar- och konkurrensklausulstvister. A var enligt skiljedomsgeseterna att se som en utanförstående arbetstagare och begärde att tvisten skulle avgöras i ensits i enlighet med § 10 (4) i geseterna.

A yrkade i första hand att skiljenämnden skulle fastställa att konkurrensförbudet inte skulle tillämpas i förhållande till anställningserbjudandet. I andra hand yrkade A att skiljenämnden skulle fastställa att konkurrensklausulen var ogiltig och i tredje hand att dess giltighetstid skulle jämkas. Svarandebolaget bestred A:s yrkanden. Efter skriftväxling hölls slutförhandling vid vilken både skriftlig och muntlig bevisning åberopades..

Skiljenämndens bedömning

Konkurrensklausulens tillämplighet i förhållande till den erbjudna anställningen

Parterna var oense om huruvida det förbud som konkurrensklausulen gav uttryck för träffade det aktuella anställningserbjudandet.

Svarandebolaget gjorde gällande att det tyska bolaget var en konkurrent inom för svarandebolaget viktiga segment genom två helägda varumärken. Svarandebolaget framhöll även att det tyska bolaget var en konkurrent inom systemlösningar för installation, renovering och underhåll av golv.

Skiljenämnden fann att utredningen – vittnesattester som avgetts av ledande befattningshavare i svarandebolaget respektive det tyska bolaget samt förhör med dessa personer – gav tydligt underlag för slutsatsen att verksamheten i det tyska bolaget med koppling till de aktuella varumärkena utgjorde konkurrerande verksamhet i förhållande till svarandebolaget.

Däremot ansåg skiljenämnden att påståendet om konkurrerande verksamhet i fråga om systemlösningar för installation, renovering och underhåll av golv inte hade sådan precision och sådant stöd i utredningen att det kunde anses bevisat att det även i de delarna förelåg en konkurrerande verksamhet.

A framhöll att verksamheten med koppling till de med svarandebolaget konkurrerande varumärkena inte bedrevs i det bolag i vilket hon fått ett anställningserbjudande. Hon betonade att dessa varumärken erbjöds till marknaden genom ett dotterbolag som var en annan juridisk person med egen ledning samt egen rådgivande styrelse.

Det var i målet ostridigt att det anställningserbjudande som A hade fått gällde en anställning i moderbolaget och således inte i det företag som tillhandahöll de med svarandebolaget konkurrerande varumärkena. Skiljenämnden ansåg att det framstod som långtgående att tolka ”företag” i konkurrensklausulens första led (a) så att det skulle innefatta alla bolag eller andra juridiska personer i en koncern – särskilt i en så stor koncern som det var fråga om.

Skiljenämnden konstaterade emellertid att bestämmelsens andra led (b) utvidgade klausulens tillämpningsområde genom skrivningen om att det inte heller var tillåtet att på annat sätt direkt eller indirekt bedriva eller medverka i verksamhet som konkurrerade med verksamheten i bolaget.

Avtalets lydelse hade hämtats från den exempelklausul som parterna till 2015 års avtal om användning av konkurrensklausuler i anställningsavtal mellan Svenskt Näringsliv och PTK utformat som vägledning till överenskommelsen. Skiljenämnden konstaterade att kollektivavtalet inte ger någon närmare ledning för tolkningen av exempelklausulens olika led. Parterna hade inte heller åberopat någon utredning avseende denna fråga.

Skiljenämnden ansåg att en tolkning av bestämmelsen utifrån ordalydelsen och bestämmelsen sedd i dess sammanhang ledde till slutsatsen att det andra ledet i bestämmelsen hade ett förhållandevis brett tillämpningsområde. Orden ”på annat sätt” skulle enligt skiljenämnden tolkas som att de avser alla andra sätt än att ta anställning hos ett företag som bedriver verksamhet i konkurrens.

Skiljenämnden delade svarandebolagets uppfattning att förhållandet att A skulle ingå i koncernledningen i moderbolaget där den juridiska person som ägde de konkurrerande varumärkena ingick som ett av flera dotterbolag, talade för att konkurrensklausulens andra led var tillämpligt. Av vittnesattesten och förhöret med det tyska moderbolagets verkställande direktör framgick att denne tillsammans med moderbolagets ekonomichef var medlemmar av det aktuella dotterbolagets rådgivande styrelse. Detta visade enligt skiljenämnden att det fanns tydliga och nära förbindelser mellan koncernledningen och ledningen för dotterbolaget.

Sammantaget var det skiljenämndens bedömning att A genom sin position som medlem i koncernledningen direkt eller indirekt skulle bedriva eller medverka i verksamhet hos

dotterbolaget på ett sådant sätt att det innebar en konkurrens med den verksamhet som svarandebolaget bedrev. Denna bedömning påverkades inte av det som det tyska bolagets verkställande direktör framfört om att särskilda arrangemang var avsedda att vidtas under en inledande tid för att minska risken för att A skulle komma i kontakt med den verksamhet som bedrevs inom dotterbolaget.

Slutsatsen var att konkurrensklausulen var tillämplig på den anställning som A hade erbjudits.

Konkurrensklausulens skälighet

A gjorde gällande att konkurrensklausulen var oskälig på grund av förbudets längd och andra omständigheter, varför klausulen i första hand skulle förklaras ogiltig och i andra hand att förbudet skulle jämkas i tid. A framhöll bland annat att svarandebolaget inte hade något skyddsvärt intresse av att konkurrensförbudet upprätthölls då hon genom anställningsavtalet och efterföljande sekretessavtal ålagts vitessanktionerade tystnadsplikter som gällde obegränsat i tid och skyddade svarandebolagets intresse av att företagshemligheter och känslig information inte skulle användas i konkurrerande verksamhet. A menade även att hennes lojalitetsplikt innebar ett skydd för svarandebolaget i detta hänseende. A påpekade vidare att konkurrensförbudet inte föregåtts av någon särskild avtalsförhandling, att hon endast varit anställd av svarandebolaget i drygt sex år samt att den information hon hade om svarandebolaget skulle bli inaktuell efter någon enstaka månad. A ansåg även att det vid skälighetsbedömningen skulle beaktas att hon enligt anställningserbjudandet skulle arbeta inom ett produktionssegment som svarandebolaget inte tillhandahöll samt att hon inte skulle ha någon kontakt med dotterbolaget som sålde de till svarandebolaget konkurrerande varumärkena.

Skiljenämnden konstaterade att A haft en hög position inom svarandebolaget samt att utredningen visade att hon där fått tillgång till känslig och strategiskt viktig information som i flera fall tagit sikte på planering och strategier för flera år framåt. Det rörde sig bl.a. om olika produktutvecklingsfrågor och affärsstrategier inom svarandebolaget. Skiljenämnden fann det visat att informationen i betydande grad hade innefattat företagshemligheter. Detta medförde enligt skiljenämndens mening att det hade varit motiverat att träffa avtal om en konkurrensklausul. I sammanhanget var det av betydelse att svarandebolaget enligt anställningsavtalet hade åtagit sig att utge ersättning i linje med vad kollektivavtalsparterna förutsatt till A under den tid som konkurrensförbudet skulle gälla. Med hänsyn till detta, A:s position inom svarandebolaget och den typ av information hon fått tillgång till, kunde det enligt skiljenämndens

mening inte komma i fråga att förklara klausulen oskäligen på så sätt att den över huvud taget inte skulle tillämpas.

Skiljenämnden gick sedan vidare till frågan om svarandebolaget, vid den intresseavvägning som skulle göras, kunde anses ha visat behov av ett konkurrensförbud med en bindningstid om tolv månader eller om tiden med hänsyn till omständigheterna i målet framstod som oskäligt lång.

Skiljenämnden konstaterade inledningsvis att synen på konkurrensförbud med längre bindningstider får sägas vara präglad av viss restriktivitet samt att de riktlinjer för konkurrensförbudets längd som anges i kollektivavtalet med tillhörande kommentar inte kunde anses ge någon närmare ledning för bedömningen i den aktuella tvisten.

Enligt skiljenämnden framstod ett konkurrensförbud om tolv månader som en förhållandevis lång tid att vara förhindrad att fritt utnyttja sina kunskaper. A skulle därtill riskera att förlora aktuella och värdefulla kunskaper på det område inom vilket hon verkade. Skiljenämnden framhöll även att den ekonomiska effekten för arbetstagaren blir större ju längre ett konkurrensförbud gäller. Till bilden hörde även att A, även om hon skulle ha en mycket central position inom den tyska koncernen, enligt vad som hade framkommit i betydande grad också skulle arbeta med andra delar av koncernens verksamhet – såsom andra geografiska områden, andra distributionskedjor och andra produkter – där det inte förelåg något konkurrensförhållande till svarandebolaget. Till detta kom enligt skiljenämnden även att värdet av den information som A hade från tiden hos svarandebolaget – och därmed riskerna för svarandebolagets del – rimligen skulle avta efter en tid.

Enligt skiljenämndens mening fanns det inte skäl att tillägga längden på A:s anställningstid hos svarandebolaget någon större vikt vid intresseavvägningen. Av begränsad betydelse var också det som A anförde om den tystnadsplikt som följde av hennes lojalitetsplikt, anställningsavtalet och det sekretessavtal som ingåtts mellan henne och svarandebolaget. Skiljenämnden ansåg att det som följde av lojalitetsplikten och överenskommelserna mellan A och svarandebolaget uppbars av delvis andra syften och inte gav svarandebolaget det skydd som bolaget eftersträvat genom konkurrensklausulen. Nämnden ansåg inte heller att frågan i vilken grad konkurrensklausulen varit föremål för uppmärksamhet när överenskommelsen om klausulen

träffades samt parternas diskussioner om klausulen i samband med A:s uppsägning skulle ges någon särskild betydelse vid intresseavvägningen i det aktuella fallet.

Sammantaget var det skiljenämndens uppfattning att intresseavvägningen borde leda till att konkurrensklausulens bindningstid skulle jämkas. En bindningstid om ett år framstod i detta fall som alltför lång. Tre månader, som A hade framfört som ett alternativ till att klausulen över huvud taget inte skulle tillämpas, fick å andra sidan anses väl kort, bl.a. i ljuset av att mycket av värdet och relevansen av den känsliga information som A fått del av då ännu inte i vidare mån kunde anses ha klingat av. Vid en sammantagen bedömning av samtliga omständigheter som förelåg i fallet fann skiljenämnden att konkurrensklausulens bindningstid skulle jämkas till sex månader.

När det gällde ansvaret för parternas rättegångskostnader fick svarandebolaget enligt skiljenämnden anses som vinnande när det gäller frågan om det varit motiverat att ingå avtal om en konkurrensklausul. När det gällde klausulens bindningstid kunde parterna sägas ha ömsom vunnit och förlorat. A förpliktades mot denna bakgrund att ersätta svarandebolaget med ungefär en fjärdedel av bolagets rättegångskostnader.

Skiljenämnden konstaterade att det i detta fall följde av § 34 (1) i skiljedomslagen att kostnaden för skiljemannen och den av honom utsedde sekreteraren skulle bäras med hälften vardera av Svenskt Näringsliv och PTK. Denna kostnad behandlades därför inte i domslutet.

2024-12-02

Anders Eka